

Владислава С. Гордић Петковић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за англистику

УДК 821.163.41.09 Петковић Р.
DOI 10.46793/Uzdanica20.1.289GP
Примљен: 1. март 2023.
Прихваћен: 9. јун 2023.

СУДБИНА (ПИСЦА) И (ДРАГОЦЕНИ) КОМЕНТАРИ

(Нина Живковић, *Радослав Пејковић*, Нови Сад, Антологијска едиција *Десет векова српске књижевности*, књига 104, коло XIV, 2023, 335 стр.)

У издању Издавачког центра Матице српске појавила се, у истом колу у ком су заступљени и значајни савремени српски писци попут Давида Албахарија и Борислава Радовића, књига која предочава четири и по деценије уметничког стваралаштва Радослава Петковића. Романи, приповетке и есеји Радослава Петковића говоре о универзалним темама човекове еманципације, о односу појединца и усуда Историје, али се његов интерес за законе историје, случаја и људске егзистенције не окончава на заснивању безличних и неупотребљивих флоскула, нити се исцрпљује у потврђивању митских идентитетских представа и националних или историјских стереотипа. Његова дела посвећена су важним националним и пресудним цивилизацијским мотивима духовног самоодређења, потраге за коренима и грађења идентитета, а баве се питањима спознаје овоземаљског и оностраног, инспиришући се вишевековним, и вишејезичним, корпусом наслеђа модерног света.

Аутор романа *Пућ и Двиџрад* (1979), *Зайиси из њодине јаџода* (1983), *Сенке на зиду* (1985), *Судбина и коменџари* (1993) и *Савршено сећање на смрт* (2008) спада у сам врх савремене српске књижевности, а његов најуспешнији, најпопуларнији и најчитанији роман *Судбина и коменџари* и три деценије по објављивању привлачи неподељену пажњу публике и критике. Најпознатији Петковићев роман преведен је на велике европске језике и овенчан најважнијим књижевним признањима. На основу мишљења еминентних српских критичара, *Судбина и коменџари* уврштен је у десет најбољих НИН-овом наградом овенчаних романа, а од пре неколико година уведен је у лектирски програм за средњошколско образовање. Већ први Петковићев роман, *Пућ и Двиџрад*, освојио је награду „Милош Црњански”, а *Судбина и коменџари* овенчан је великим бројем најугледнијих књижевних признања у Србији: за овај роман Петковић је добио не само НИН-ову награду за роман године, награду „Меша Селимовић” и тада актуелну Борбину награду за књи-

гу године, већ и признања као што су награда клуба „Jazzбина” и Радија Б92 за најбољу књигу године. За роман *Савршено сећање на смрт* био је, по трећи пут након *Сенки на зиду* и *Судбине и коменџара*, у најужем избору за НИИ-ову награду, изгубивши је за само један глас: роман је награђен наградом „Бора Станковић” 2009. године. За целокупан приповедачки опус Петковић је добио награду „Ramonda serbica” 2008. године, награду „Стефан Митров Љубиша” 2020. године и „Вељкову голубицу” 2022. године.

Петковић је аутор и две збирке прича које су доживеле неколико поновљених издања: то су *Извештај о кући* (1989), за коју је добио Андрићеву награду, и *Човек који је живео у сновима* (1998), дело овенчано Виталовом наградом за књигу године. Објавио је и већи број есејистичких књига: *Одлег о мачки* (1995), *О Микеланђелу Ђоворећи* (2006), *Византијски инџернеј* (2007), *Ујошреба вилењака* (2008) и *Колумбово јаје* (2017); његове колумне објављиване у београдском дневном лицу *Блиц* сакупљене су у књизи *Дошађај године* (2010). У сарадњи са угледним византологом Радивојем Радићем објавио је књигу *Средњовековни јујовођа* (2011). За књигу есеја *Колумбово јаје* добио је награду „Душан Васиљев”, а за рукопис *Ујошреба вилењака* награду „Исток–Запад” зајечарске библиотеке „Светозар Марковић”.

Мађарски превод *Судбине и коменџара* објављен је у издању угледног издавача Јеленкор и побрао је изванредне критике у водећим мађарским дневним листовима и културним круговима, да би доспео на листу десет најпродаванијих прозних књига на мађарском језику. Ово није једини случај да је Петковићево дело представљено у европским контекстима: поред превода појединачних дела на енглески, италијански, немачки, грчки, бугарски и словачки, три Петковићева романа (*Сенке на зиду*, *Судбина и коменџари* и *Савршено сећање на смрт*) и збирке прича *Извештај о кући* и *Човек који је живео у сновима* преведени су на француски језик и објављени у Француској, доживевши богату рецепцију, о којој сведочи и то да је дело овог аутора уврштено и у неколико француских енциклопедија и теоријских приручника који се баве савременом књижевношћу и постмодернизмом као специфичном стилском формацијом. Петковићева проза заступљена је у бројним антологијама савремене српске књижевности на енглеском, француском, италијанском језику, а представљена је и у оквиру тематских бројева француских, немачких и пољских часописа посвећених српској књижевности.

Позабавивши се обимним и захтевним делом овог приповедача, Нина Живковић суочила се са много изазова, међу којима пишчева акрибичност и уроњеност у историјске, филозофске и теоријске научне изворе свакако није једини позив на авантуру тумачења. Петковићев стил је, показало се, доследно захтеван не само због ерудиције уграђене у књижевни поступак, већ и због специфичног приступа самом приповедном процесу. Отуд није нимало необично што у критичком одељку антологијске књиге о овом писцу млада и посвећена, али у сфери књижевне историје и теорије изузетно

компетентна ауторка посеже за луцидним коментарима Петковићевог дугогодишњег, преданог тумача, Тихомира Брајовића. „*Судбина и коменџари* је роман доследно изведен у обнављању оног 'старинског' приповедачког манира који не подразумева модернистичку илузију објективности и дистанцираност од тематике и јунака, већ и извесно саучествовање у причи”, пише Тихомир Брајовић, додавши да је изразито средство тог реновираног или софистицираног „традиционализма” *приповедачки коменџар*. „Није тешко уочити да је у епиграфима, али и у тексту првих поглавља романа, предмет приповедачевог *коменџарског лудизма* оно што је у исти мах и његова стална опсесија – однос приче и приповедања према времену”, наводи даље Брајовић. „*Судбина и коменџари* је – као што ћемо даље видети – роман веома сложених интертекстуалних релација које на заиста занимљив и понекад неочекиван начин приближавају временски и поетички удаљена поимања уметности приповедања.” Тихомир Брајовић наводи још низ луцидних коментара и поставља низ храбрих премиса које су водиле и интерпретативни процес Нине Живковић: „Могло би се можда отићи и тако далеко па казати да особености Петковићеве приповедне поетике представљају управо *хибридни нараџор* и *жанровски хибридно приповедање* као њене комплексно обједињујуће инстанце.”

У предговору овом антологијском издању, које је саставни део еминентне едиције Десет векова српске књижевности, насловљеном „Ступање на песак: историја и имагинирање у делу Радослава Петковића”, Нина Живковић указује: „Упоредо са књижевним наградама, и сва каснија издања Петковићевих дела – романа, приповедака и есеја – праћена су изузетно динамичном, разноврсном и богатом књижевнокритичком рецепцијом (представљеном у 'Селективној библиографији' овог приређеног издања); такође, континуирано су била предмет интерпретације у запаженим монографијама и докторским дисертацијама.” Ауторка наводи о којим се дисертацијама и њиховим публикацијама ради, и које свакако вреди поменути: пишу их слависткиња из Халеа Ева Коволик (*Geschichte und Narration: Fiktionalisierungsstrategien bei Radoslav Petković, David Albahari und Dragan Velikić*, Berlin, Lit, 2012), угледна украјинска слависткиња Ала Татаренко (*Поеџика форме у џрози срџској џосџмодернизма*, Београд, Службени гласник, 2013) и студенткиња докторских студија Марина Канић, која је године 2013. докторирала на теми *Визанџија у срџској џосџмодерниџичкој џрози* (*Борислав Пекић, Милорад Павић, Горан Пеџровић и Радослав Пеџковић*). Треба поменути да је сама ауторка овог ауторитативног водича кроз Петковићев опус сачинила докторску дисертацију о овом писцу, која ускоро треба да буде одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду под менторским вођењем професора Михајла Пантића, и да је већ објавила низ научних радова о прози и есејима Радослава Петковића. Бавила се идејом о путовању душе у роману *Савршено сећање на смрџ*, истином прошлости и човека у историји на примеру *Судбине*

и коменијара, тематиком мора и гробља у Петковићевој приповедној прози, између осталих важних и захтевних тематских подручја.

Укупно књижевно дело Радослава Петковића, приповедно, есејистичко и преводилачко, учинило је српску књижевност препознатљивом и прихваћеном у савременом европском контексту и на путу је да заузме посебно место у српском књижевном канону. Као похвалу енциклопедијском подухвату Нине Живковић треба додати још један луцидан суд Тихомира Брајовића: по његовим речима, остварења Радослава Петковића „наративно претапају историју и садашњост, односно хроникално-летописну или ’историографску’ и персонално-делатну или ’актерску’ инстанцу, знатним делом тражећи и највећим делом проналазећи баш у том прожимању своју целовитост и уметничку сугестивност”. Компетентним избором из Петковићеве приповедне и есејистичке прозе, те помним и преданим радом на биографском, библиографском и књижевнотеоријском кадрирању једног импозантног опуса, Нина Живковић стекла је драгоцену искуство и доказала не само посвећеност изазовима читања савремене српске прозе, већ и завидне компетенције у пољу науке о књижевности на које у будућности ваља озбиљно рачунати.